

Sygn. akt I UK 172/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania K.S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...]

o prawo do renty socjalnej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 kwietnia 2017 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 3 grudnia 2015 r., sygn. akt III AUa .../15,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 czerwca 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w [...] odmówił ubezpieczonej K.S. przyznania prawa do renty socjalnej. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podniósł, że orzeczeniem komisji lekarskiej ubezpieczona nie została uznana za całkowicie niezdolną do pracy.

Na skutek odwołania ubezpieczonej, Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z dnia 9 grudnia 2014 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał K.S. prawo do renty socjalnej na okres od 1 kwietnia 2013 r. do 31 marca 2018 r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że K.S., urodzona 5 maja 1989 r., posiada wykształcenie policealne grafika komputerowego (bez matury), a ostatnio pracowała jako rozdzielacz komponentów. Ubezpieczona w okresie od 5 maja 2007 r. do 31 marca 2013 r. uprawniona była do pobierania renty socjalnej (w tym za okres od 1 kwietnia 2010 r. do 31 marca 2013 r. świadczenie przyznane zostało na mocy wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie o sygn. akt IV U .../10). Świadczenie to zostało jej przyznane w związku ze stwierdzonym obustronnym niedosłuchem zmysłowo-nerwowym (resztki słuchowe) z całkowitą niewydolnością słuchu oraz zaburzeniami artykulacji mowy - kontaktem słownym znacząco upośledzonym.

W dniu 22 kwietnia 2013 r. ubezpieczona złożyła wniosek o ustalenie jej uprawnień do renty socjalnej na dalszy okres. Orzeczeniem lekarza orzecznika z 16 maja 2013 r. badana nie została uznana za całkowicie niezdolną do pracy. W wyniku rozpoznania sprzeciwu, komisja lekarska Oddziału ZUS w C. w dniu 3 czerwca 2013 r. wydała orzeczenie tej samej treści. Biegła sądowa lekarz specjalista z zakresu laryngologii rozpoznała u badanej głuchoniemotę i stwierdziła, że badana nie jest całkowicie niezdolna do pracy zarobkowej. Biegły sądowy lekarz specjalista z zakresu medycyny pracy dr n. med. R. S. diagnozując u odwołującej się głuchoniemotę i wadę postawy (skolioza Th/L) uznał, że ubezpieczona jest nadal całkowicie niezdolna do pracy na okres 5 lat. Kolejny biegły sądowy lekarz specjalista z zakresu medycyny pracy lek. med. J. B. rozpoznał u badanej głuchoniemotę oraz niewielką skoliozę piersiowo - lędźwiową kręgosłupa i stwierdził, że opiniowana jest całkowicie niezdolna do pracy w normalnych warunkach na ogólnym rynku pracy. Wobec poczynionych ustaleń Sąd pierwszej instancji uznał odwołanie za zasadne, podnosząc w motywach rozstrzygnięcia, że ubezpieczona, z uwagi na brak kontaktu werbalnego, jest zdolna do pracy wyłącznie w warunkach przystosowanych do niepełnosprawności, tj. przykładowo w obecności osobistego doradcy - pomocnika, czy w sytuacji przekazywania poleceń przez napisanie na kartce lub przez komputer.

Niewątpliwie jednak nie są to normalne sposoby komunikowania się, a co za tym idzie - wykonywania pracy. Nadto zachowanie zdolności do pracy w warunkach określonych w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nie stanowi przeszkody do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy.

Wyrokiem z dnia 3 grudnia 2015 r. Sąd Apelacyjny w [...] uwzględnił apelację organu rentowego i zmienił zaskarżone orzeczenie przez oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe o dowód z opinii biegłego otolaryngologa dr n. med. W. P. i na tej podstawie ustalił, że u ubezpieczonej stwierdza się obustronną głuchotę nierokującą poprawy, co jednak nie czyni badanej całkowicie niezdolną do pracy, jako że może ona wykonywać pracę zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami zawodowymi, jak i obecnie wykonywaną w warunkach pracy chronionej. Biegła przyznała, że w stanie zdrowia ubezpieczonej nie nastąpiła poprawa. Sąd Apelacyjny podzielił wnioski biegłej.

Oceniając cały zebrany materiał dowodowy Sąd Apelacyjny uznał, że nie daje on podstaw do stwierdzenia, iż ubezpieczona jest całkowicie niezdolna do pracy. Z obu opinii otolaryngologów (a zatem biegłych o specjalności adekwatnej do występującej u ubezpieczonej niesprawności organizmu) wynika jednoznacznie, że ubezpieczona jest zdolna do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Biegli ci wykluczyli, aby ubezpieczona nie była zdolna do jakiejkolwiek pracy w rozumieniu art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Co prawda biegli z zakresu medycyny pracy wskazywali na całkowitą niezdolność do pracy, ale uzasadniając swoje stanowisko w tej kwestii eksponowali okoliczność, że ubezpieczona jako osoba głuchoniema nie ma możliwości nawiązania kontaktu werbalnego, co wyklucza normalne wykonywanie pracy. Sąd Apelacyjny nie podzielił tego stanowiska biegłych z zakresu medycyny pracy. Kwalifikacje, które ubezpieczona zdobyła, pozwalają na wykonywanie pracy nawet osobie głuchoniemej. Możliwe jest przecież przekazywanie jej poleceń czy wskazówek w formie pisemnej, co biegli z zakresu medycyny pracy przyznali, a kontakt werbalny nie jest w tym przypadku konieczny. Jednocześnie ubezpieczona jest w pełni sprawna intelektualnie. Nie stwierdzono istnienia schorzeń towarzyszących, skutkujących całkowitą niezdolnością do pracy.

Sąd Apelacyjny wskazał, że renta socjalna ma charakter świadczenia kompensującego brak możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy lub naruszenie sprawności organizmu ubezpieczonego powstało przed jego wejściem na rynek pracy. Skoro ubezpieczona aktualnie nie jest całkowicie niezdolna do pracy w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS i może pracować zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami, to tym samym nie spełniła ustawowych przesłanek warunkujących prawo do renty socjalnej.

Ubezpieczona zaskarżyła powyższy wyrok w całości skargą kasacyjną. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła naruszenia prawa materialnego: (1) art. 4 ustawy o rencie socjalnej, przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na nieprzyznaniu skarżącej renty socjalnej w sytuacji, gdy skarżąca z uwagi na swoją obustronną głuchoniemotę całkowicie pozbawiona jest zdolności do wykonywania pracy zarobkowej, innej niż w warunkach chronionych; (2) art. 12 ust. 2 w związku z art. 13 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez jego pominięcie i uznanie, że ubezpieczona jest zdolna do pracy zarobkowej, albowiem ma odpowiednie kwalifikacje, jest sprawna intelektualnie oraz może porozumiewać się z pracodawcą za pomocą pisma, w sytuacji, gdy ze zgromadzonego w postępowaniu materiału dowodowego wynika, iż skarżąca jest zdolna do pracy wyłącznie w warunkach pracy chronionej, co jednoznacznie wskazuje na to, że całkowicie utraciła zdolność do pracy w normalnych warunkach. Skarżąca podniosła ponadto zarzut naruszenia przepisów postępowania, mogącego mieć istotny wpływ na wynik sprawy: (3) art. 5 k.p.c., art. 212 k.p.c., przez pozbawienie ubezpieczonej przez Sąd Apelacyjny możliwości obrony swych praw, polegające na niezapewnieniu udziału w postępowaniu biegłego - tłumacza języka migowego, który udzieliłby głuchoniemej ubezpieczonej pomocy w porozumiewaniu się z Sądem, niepouczenie ubezpieczonej (bądź ustanowionego przez nią nefachowego pełnomocnika w osobie matki – I. S.) o możliwości powołania w postępowaniu biegłego - tłumacza języka migowego, jak również brak pouczenia ubezpieczonej na piśmie o możliwości złożenia wniosku o przyznanie profesjonalnej pomocy prawnej z urzędu oraz niepouczanie jej o możliwości wezwania biegłych na rozprawę w celu złożenia ustnej opinii uzupełniającej, co umożliwiłoby

ubezpieczonej zadawanie pytań biegłym (z udziałem tłumacza języka migowego), co doprowadziło w konsekwencji do rażącej nierówności stron postępowania i ostatecznie mogło wpłynąć na treść wydanego przez Sąd drugiej instancji rozstrzygnięcia; (4) art. 299 k.p.c. w związku z art. 304 zdanie 3 k.p.c. oraz w związku z art. 271 § 2 k.p.c., przez brak dopuszczenia dowodu z wyjaśnień ubezpieczonej, na okoliczność uzyskanych kwalifikacji, możliwości ich wykorzystania na ogólnym rynku pracy i umiejętności porozumienia się z otoczeniem, i w tym celu wezwania ubezpieczonej na rozprawę pod rygorem pominięcia dowodu z przesłuchania strony oraz ustanowienia dla ubezpieczonej tłumacza sądowego języka migowego; (5) art. 285 § 2 k.p.c. oraz art. 286 k.p.c. w związku z art. 290 k.p.c., przez brak dopuszczenia przez Sąd drugiej instancji dowodu z łącznej opinii biegłego ds. medycyny pracy i biegłego laryngologa, bądź opinii odpowiedniego Instytutu Naukowego, a oparcie dokonanych ustaleń na niekorzystnej dla ubezpieczonej opinii sporządzonej w toku postępowania przed Sądem drugiej instancji, pomimo istnienia w aktach sprawy dwóch odmiennych opinii biegłych sądowych z zakresu medycyny pracy, tj. biegłego R. S. i biegłego J. B., oraz pomimo wydania opinii przez biegłą sądową W. P. bez komunikacji z ubezpieczoną w czasie badania, a jedynie na podstawie wywiadu zebranego od towarzyszącej ubezpieczonej w czasie badania matki; (6) art. 386 § 1 k.p.c., przez jego zastosowanie i uwzględnienie apelacji organu rentowego w całości, pomimo jej bezzasadności; (7) art. 385 k.p.c., przez jego niezastosowanie, mimo iż apelacja organu rentowego jest w całości bezzasadna.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania lub o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej skarżąca wskazała, że orzecznictwo odnosząc się do kwestii całkowitej niezdolności do pracy, o której mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, przyjmuje jednolicie, iż przesłanka niezdolności do jakiegokolwiek pracy odnosi się do każdego zatrudnienia w innych warunkach niż specjalnie stworzone na stanowiskach pracy odpowiednio przystosowanych do stopnia i charakteru naruszenia sprawności organizmu. Podkreśliła, że nie jest

zdolna do wykonywania pracy w normalnych warunkach, a jedynie w specjalnie dostosowanych. Sąd Apelacyjny dopuścił się zatem rażącego naruszenia art. 4 ustawy o rencie socjalnej, przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na nieprzyznaniu skarżącej renty socjalnej w sytuacji, gdy skarżąca z uwagi na swoją obustronną głuchoniemotę całkowicie pozbawiona jest zdolności do wykonywania pracy zarobkowej, innej niż w warunkach chronionych. Skarżąca podniosła ponadto, że pozbawiona została możliwości obrony swoich praw z uwagi na niezapewnienie w postępowaniu pomocy tłumacza języka migowego. Wskazała również na wewnętrzną sprzeczność sporządzonej w postępowaniu apelacyjnym opinii biegłej oraz jej sprzeczność z opiniami wcześniej powołanych biegłych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie.

Analizę prawidłowości zaskarżonego wyroku rozpocząć wypada od stwierdzenia, że uregulowane przepisami ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 982; dalej jako ustawa o rencie socjalnej) świadczenie nie jest świadczeniem z ubezpieczeń rentowych, lecz z zabezpieczenia socjalnego. Jego celem jest kompensowanie braku możliwości uzyskania przez wymienione w art. 2 ustawy podmioty renty z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych wobec niemożności spełnienia - poza niezdolnością do pracy - przesłanek nabycia prawa do tego świadczenia (w zakresie stażu ubezpieczeniowego i momentu powstania niezdolności do pracy ocenianego w relacji do ostatniego zatrudnienia) z uwagi na powstanie owej niezdolności przed wejściem danej osoby na rynek pracy. Tak określona funkcja renty socjalnej zdeterminowała sposób ukształtowania przez ustawodawcę w art. 4 ust. 1 powołanego aktu warunków przyznania przedmiotowego świadczenia. Przepis ten statuuje dwa kryteria nabycia przez osobę pełnoletnią prawa do renty socjalnej, a mianowicie całkowitą niezdolność do pracy oraz zaistnienie tejże niezdolności z powodu naruszenia sprawności organizmu powstałego przed ukończeniem przez wnioskodawcę 18 roku życia albo w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej przed ukończeniem 25 roku życia albo w trakcie studiów

doktoranckich lub aspirantury naukowej. Samo pojęcie niezdolności do pracy i jej rodzaje (wraz z przesłankami orzekania o niej) zdefiniowane zostały w art. 12 oraz art. 13 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887; dalej jako ustawa o emeryturach i rentach z FUS), do którego odsyła art. 5 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej. W myśl powołanych przepisów niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania tej zdolności po przekwalifikowaniu, przy czym niezdolność jest całkowita, gdy oznacza utratę możliwości wykonywania jakiejkolwiek pracy, tj. w innych warunkach niż specjalnie stworzone na stanowisku pracy odpowiednio przystosowanym do stopnia i charakteru naruszenia sprawności organizmu i częściowa, gdy ogranicza się do utraty w znaczym stopniu zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Ustawodawca odróżnia zatem dwa aspekty niezdolności do pracy, tj. ekonomiczny (obiektywne pozbawienie danej osoby możliwości zarobkowania w drodze wykonywania jakiejkolwiek pracy lub pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji) oraz biologiczny (stan organizmu dotkniętego schorzeniem naruszającym jego sprawność). Dopiero koniunkcja tych dwóch elementów pozwala na uznanie danej osoby za niezdolną do pracy. W konsekwencji nie oznacza niezdolności do pracy niemożność wykonywania zatrudnienia spowodowana innymi przyczynami niż naruszenie sprawności organizmu i odwrotnie - nie jest ową niezdolnością biologiczny stan kalectwa lub choroby nieimplikujący wskazanych wyłączeń lub ograniczeń w świadczeniu pracy (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 167/03, OSNP 2004 nr 18, poz. 320; z dnia 14 czerwca 2005 r., I UK 278/04, LEX nr 375618; z dnia 18 maja 2006 r., II UK 156/05, LEX nr 1001299; z dnia 3 grudnia 2008 r., I UK 54/08, LEX nr 1001284; z dnia 8 czerwca 2010 r., II UK 399/09, LEX nr 611421 i z dnia 24 sierpnia 2010 r., I UK 64/10, LEX nr 653663).

Szczegółowość - w relacji do przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS - unormowania art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej polega na tym, że nie tylko ustanawia ono wymaganie stwierdzenia u wnioskodawcy całkowitej (a nie jakiejkolwiek) niezdolności do pracy, ale ogranicza czas, w jakim powinno powstać

naruszenie sprawności organizmu powodujące ową niezdolność. Odróżnienie w zawartej w art. 12 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS definicji niezdolności do pracy wspomnianych aspektów (ekonomicznego i biologicznego) ma zaś istotne znaczenie dla prawidłowej interpretacji art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej. W judykaturze podkreśla się bowiem, że dla nabycia przez daną osobę prawa do renty socjalnej całkowita niezdolność do pracy oraz przyczyna naruszenia sprawności organizmu powodującego ową niezdolność mogą powstać w tym samym lub różnych momentach. O ile jednak całkowita niezdolność do pracy może powstać w późniejszym czasie, o tyle jej biologiczna przyczyna musi zaistnieć w okresach wymienionych w tym przepisie (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2006 r., II UZP 4/06, OSNP 2006 nr 21 - 22, poz. 334 oraz wyroki z dnia 14 maja 2009 r., I UK 346/08, OSNP 2011 nr 1 - 2, poz. 18; z dnia 26 stycznia 2011 r., I UK 240/10, LEX nr 738533 i z dnia 26 lipca 2011 r., I UK 6/11, LEX nr 1026617).

Decydujące znaczenie dla prawidłowego zastosowania przez Sady orzekające w niniejszej sprawie prawa materialnego (art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej w związku z art. 12 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) miało zatem dokonanie niezbędnych ustaleń faktycznych, a ściślej wyjaśnienie, czy po zakończeniu okresu, na jaki uprzednio przyznano K.S. prawo do renty socjalnej, odwołująca się była nadal osobą całkowicie niezdolną do pracy na skutek naruszenia sprawności organizmu spowodowanego schorzeniami powstałymi przed ukończeniem przez nią 18 roku życia lub podczas nauki w szkole przed ukończeniem 25 roku życia. Ustalenie tej okoliczności wymagało zaś wiadomości specjalnych w rozumieniu art. 278 § 1 k.p.c. W judykaturze akcentuje się konieczność zasięgania w sporach o rentę z tytułu niezdolności do pracy opinii biegłych lekarzy właściwych specjalności do oceny stanu zdrowia ubezpieczonych z punktu widzenia możliwości wykonywania zatrudnienia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2007 r., I UK 304/06, LEX nr 898844; z dnia 8 maja 2008 r., I UK 356/07, OSNP 2009 nr 17 - 18, poz. 234; z dnia 5 czerwca 2008 r., III UK 9/08, LEX nr 494139; z dnia 3 września 2009 r., III UK 30/09, LEX nr 537018; z dnia 15 września 2009 r., II UK 1/09, LEX nr 574538; z dnia 13 października 2009 r., II UK 106/09, LEX nr 558589; z dnia 12 stycznia 2010 r., I UK 204/09, LEX nr 577813). Wynikające z powołanego przepisu ograniczenie

samodzielności sądu w zakresie dokonywania ustaleń wymagających wiadomości specjalnych obejmuje w sprawie o rentę socjalną ocenę etiologii, momentu powstania, aktualnego stopnia nasilenia diagnozowanych u wnioskodawcy schorzeń, ich wzajemnych powiązań i wpływu na możliwość świadczenia pracy zarobkowej. Sąd nie ma kompetencji do samodzielnego ustalania, czy równoczesne występowanie u danej osoby licznych dolegliwości zdrowotnych nie powoduje całkowitej niezdolności do pracy z tej tylko przyczyny, że jego zdaniem charakter i zaawansowanie poszczególnych schorzeń nie daje podstaw do przyjęcia tej postaci niezdolności do pracy. Do kompleksowej analizy stanu zdrowia strony niezbędne jest zasięgnięcie opinii biegłych właściwych specjalności.

Warto przypomnieć, że przyczyną uznania K.S. za osobę całkowicie niezdolną do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu powstałego przed ukończeniem przez wnioskodawczynię 18 roku życia i przyznania jej z tego tytułu prawa do renty socjalnej do 31 marca 2013 r. był obustronny niedosłuch zmysłowo-nerwowym (resztki słuchowe) z całkowitą niewydolnością słuchu oraz zaburzeniami artykulacji mowy - kontaktem słownym znacząco upośledzonym. Rozstrzygając o dalszych uprawnieniach rentowych odwołującej się konieczne było więc dokonanie oceny jej aktualnego stanu zdrowia i jego wpływu na możliwość wykonywania przez ubezpieczoną pracy zarobkowej. Rację mają Sądy obydwu instancji przypisując w tym zakresie kluczową rolę opiniom biegłych lekarzy właściwych specjalności, tj. laryngologom i specjalistom z zakresu medycyny pracy. Nie można przy tym lekceważyć stanowiska biegłych tej ostatniej specjalności. O ile bowiem lekarze laryngolodzy szczegółowo wyjaśnili etiologię diagnozowanych u ubezpieczonej schorzeń słuchu i mowy, przebieg procesu chorobowego oraz aktualny stopień nasilenia dolegliwości, o tyle biegli z zakresu medycyny pracy odnieśli tę analizę kondycji zdrowotnej odwołującej się do możliwości podjęcia przez nią zatrudnienia przy uwzględnieniu warunków pracy panujących na ogólnym rynku pracy. Konkluzje dr n. med. R. S. i lek med. J. B. są w tym względzie zbieżne. Zdaniem biegłych z zakresu medycyny pracy, ubezpieczona z uwagi na występującą u niej głuchoniemotę uniemożliwiającą kontakt werbalny, jest osobą całkowicie niezdolną do pracy rozumianej jako możliwość podjęcia zatrudnienia w normalnych warunkach na ogólnym rynku pracy. Może wykonywać pracę jedynie na

stanowiskach dostosowanych do jej niepełnosprawności. Tej oceny nie podważa sporządzona na zlecenie Sądu Apelacyjnego opinia specjalistki z zakresu audiologii i laryngologii dr. n. med. W. P., skora wykluczając całkowitą niezdolność odwołującej się do pracy biegła argumentowała, iż badana może świadczyć pracę zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami, jak i pracę obecnie wykonywaną w warunkach pracy chronionej. Godzi się zauważyć, że według autorki opinii, osoby z obustronną głuchotą są całkowicie niezdolne do pracy jedynie do czasu zakończenia nauki w szkole i zdobycia umiejętności podjęcia zatrudnienia w warunkach pracy chronionej. Podobnie biegła lekarz laryngolog w opinii wydanej w toku postępowania pierwszoinstancyjnego zaprzeczyła istnieniu u ubezpieczonej całkowitej niezdolności do pracy, podkreślając możliwość wykonywania przez badaną pracy niewymagającej kontaktu werbalnego, w tym aktualnie świadczonej na stanowisku rozdzielacza komponentów i nie zauważając, że jest to stanowisko pracy chronionej. Z powyższych wypowiedzi biegłych laryngologów wynika, że w ich ocenie możliwość podjęcia zatrudnienia w warunkach pracy chronionej wyklucza uznanie ubezpieczonej za osobę całkowicie niezdolną do pracy. Jednakże analiza prawna ustalonego na podstawie opinii lekarskich stanu zdrowia odwołującej się i sformułowanie ostatecznych konkluzji w kwestii istnienia u wnioskodawczyni niezdolności do pracy oraz jej stopnia, należały do Sądów orzekających w sprawie a nie biegłych.

Prawdą jest, że w myśl art. 12 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS całkowita niezdolność do pracy polega na utracie zdolności do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Od wskazanej wyżej zasady przewidziany został wyjątek. Zgodnie bowiem z art. 13 ust. 4 tejże ustawy, zachowanie zdolności do pracy w warunkach określonych w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nie stanowi przeszkody do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy. Oznacza to, że możliwość uznania całkowitej niezdolności do pracy jest wykluczona przy zachowaniu choćby ograniczonej zdolności do pracy, ale w tzw. normalnych warunkach. Konieczność odniesienia się do normalnych (typowych) warunków pracy można uznać za pogląd utrwalony w piśmiennictwie (por. T. Bińczycka-Majewska, Wokół projektu zmian prawa rentowego, PiZS 1995, nr 5, s. 3; W. Koczur, Orzekanie o niezdolności do pracy dla

celów rentowych (w:) B.M. Ćwiertniak (red.), Prawo pracy, ubezpieczenia społeczne, polityka społeczna. Wybrane zagadnienia, Opole 1998, s. 385; H. Pławucka, Niezdolność do pracy w przepisach prawa emerytalno-rentowego, PiZS 1998, nr 1, s. 4). Przesłanka niezdolności do jakiegokolwiek pracy odnosi się do każdego zatrudnienia w innych warunkach niż specjalnie stworzone na stanowiskach pracy odpowiednio przystosowanych do stopnia i charakteru naruszenia sprawności organizmu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2000 r., II UKN 134/00, OSNAPiUS 2002 nr 15, poz. 369; z dnia 3 kwietnia 2003 r., II UK 206/02, M.P.Pr. – wkł. 2004 nr 3, poz. 13; z dnia 7 października 2003 r., II UK 79/03, OSNP 2004 nr 13, poz. 234; z dnia 13 października 2009 r., II UK 106/09, LEX nr 558589; z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 403/12, LEX nr 1350309).

Przedstawiona przez biegłych lekarzy laryngologów i podzielona przez Sąd drugiej instancji interpretacja pojęcia całkowitej niezdolności do pracy pozostaje zatem w sprzeczności z treścią art. 13 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz poglądami doktryny i judykatury w tej kwestii. Sąd Apelacyjny dysponował zaś wystarczającym materiałem dowodowym, by przy właściwej wykładni obowiązujących przepisów dokonać prawidłowej subsumcji prawa materialnego do ustalonego stanu faktycznego sprawy. Podzielając kasacyjny zarzut naruszenia prawa materialnego przy ferowaniu zaskarżonego wyroku, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.